

Михайло Мурашкін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (Дніпро, Україна)

Присутність і теперішність ВИЩОГО стану свідомості

Метою дослідження є з'ясування і освітлення таких понять як «присутність» і «теперішність» ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Автор зробив вияв важливості і значимості зв'язку присутності і теперішності як характеристик одного конкретного явища психічного життя людини, ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Розглядається інший всередині самої людини, той інший який регулює і очищує, що відображено в роздумах постмодернізму. Методологія отримання нових знань ґрунтується на компаративному методі дослідження. Розглядались різні стани людини і різне розуміння «присутності» і «теперішності» в релігійно-містичній культурі і в сучасній філософії постмодернізму. «Присутність», «теперішність» і «інший» можуть розумітися як інша людина яка має зовсім інший світогляд, зовсім інші природні властивості, а може розумітися як певний стан людини. В залежності від цього методологія дослідження повина бути різною. Наукова новизна полягає в тому, що вперше розглядається такий феномен людської природи, як ВИЩИЙ стан свідомості, її компенсаторне осяяння. Сучасна філософія постмодернізму фіксує визнання людиною власного іншого всередині себе, що може бути важливим предметом дослідження. Присутність і теперішність в постмодернізмі розуміються по-різному. Це і інша людина, яка має абсолютно інший світогляд, яку ніяк не зрозуміти. Але це і ВИЩИЙ стан свідомості самої людини, стан її особливого «я», коли зупиняються всі непотрібні дії. В постмодернізмі цей стан називають по-різному. Показано, що постмодернізм оперує розумінням категорій «присутність», «теперішність» і «іншість» не тільки як «інша людина», але і як певний стан людини, стан ВИЩОГО.

Висновки. З'ясовано, що ВИЩИЙ стан свідомості представлений в постмодернізмі як внутрішнє визнання людиною власного іншого всередині себе, може розумітися як компенсаторне осяяння, що є невід'ємним феноменом природи людини. ВИЩИЙ стан свідомості припиняє усіляку неважливу діяльність. Через це йде процес очищення від застарілих, відживших своє думок і почуттів. Очищення йде в зв'язку з тим, що існують компенсаторні механізми психіки які притаманні самій природі людини, які здатні оновлювати психічні процеси. Поняття «присутність» і «теперішність» виглядають як властивості-характеристики одного і того ж стану свідомості.

Ключові слова: присутність, теперішність, іншість, вищий стан, свідомість, релігія, містика, культура, постмодернізм

Mykhailo Murashkin

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

The Presence and Present of the HIGHER State of Consciousness

The aim of the research is to clarify and shed light on such concepts as the "presence" and "present" of the HIGHER state of consciousness as compensatory enlightenment. The author expressed the importance and significance of the connection between presence and the present as characteristics of one specific phenomenon of human mental life, the HIGHER state of consciousness as compensatory enlightenment. The other within the person is considered, the other which regulates and purifies that is reflected in reflections of postmodernism. The methodology of obtaining new knowledge is based on a comparative research method. Different states of man and different understandings of "presence" and "present" in the religious-mystical culture and in the modern philosophy of postmodernism were considered. "Presence", "present" and "other" can be understood as another person who has a completely different worldview, completely different natural properties, and can be understood as a certain state of man. Depending on this, the research methodology should be different. The scientific novelty is that for the first time such a phenomenon of human nature as the HIGHER state of consciousness, its compensatory enlightenment is considered. Modern philosophy of postmodernism captures the recognition of a person's own other within himself, which can be an important subject of study. Presence and present in postmodernism are understood differently. This is another person who has a completely different worldview, which can not be understood. But this is the HIGHEST state of consciousness of man himself, the state of his special "I", when all unnecessary actions stop. In postmodernism, this state is called differently. It is shown that postmodernism operates with an understanding of the categories "presence", "present" and "otherness" not

only as "another person", but also as a certain state of man, the state of the HIGHER.

Conclusions. It has been found that the HIGHER state of consciousness presented in postmodernism as an inner recognition of one's own other within oneself can be understood as a compensatory enlightenment, which is an integral phenomenon of human nature. A HIGHER state of consciousness ceases all unimportant activity. Because of this is the process of purification from outdated, outdated thoughts and feelings. Purification is due to the fact that there are compensatory mechanisms of the psyche that are inherent in human nature, which are able to renew mental processes. The concepts of "presence" and "present" look like properties-characteristics of the same state of consciousness.

Keywords: *Presence, Present, Otherness, Higher State, Consciousness, Religion, Mysticism, Culture, Postmodernism*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями зводиться до того щоб знайти, встановити і довести зв'язок теперішності ВИЩОГО стану свідомості з присутністю.

Проблема зводиться до того, щоб довести, що категорії присутність і ВИЩИЙ стан свідомості з її теперішністю пов'язані, відображають природу людини представлену в релігійно-містичній культурі і мистецтві. Встановлені зв'язки дадуть можливість вписати присутність і теперішність Вищого стану свідомості в категоріальний апарат філософії свідомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій в яких започатковано розв'язання даної проблеми показує можливість розкрити і довести, що присутність і теперішність ВИЩОГО стану свідомості пов'язані. Так з'ясовано і вже встановлено, що «людина починає усвідомлювати себе як частину іншого, більш Високого, Величного, Абсолютного» (Колодний 2020: 17), перебуваючи у свідомості стану ВИЩОГО, властивостями якого є присутність і теперішність.

Ціль (постановка завдання) довести, що теперішність ВИЩОГО стану свідомості вписується в присутність.

Для цього треба розкрити умови через які категорії присутність і ВИЩИЙ стан свідомості зі своєю теперішністю пов'язані між собою, відображають природу людини представлену в релігійно-містичній культурі і мистецтві. Постановка завдання зводиться до того, щоб знайти основи за якими відкривається можливість зв'язати і вписати теперішність ВИЩОГО стану свідомості в присутність, а в цілому в категоріальний апарат філософії свідомості.

Виклад основного матеріалу слушно почати з розгляду особливостей категорії «присутність».

Присутність. Відомо, що «присутність – це термін, який застосовується в метафізиці, щоб визначити проблематику Буття і в просторовому (присутність об'єктів), і в часовому (присутній момент) сенсі» (Гансен, 2003, с. 337). Але людина може переживати присутність як певний стан. Про це кажуть багато документальних фактів. Ці факти кажуть, що є «відчуття присутності» (Джемс, 1993, с. 61-69).

Звісно, що поняття присутності вживалося для вирішення різних проблем. І це тягнеться в історії філософії з платонівських і аристотелівських часів, і до сьогодення, до часів модерності і постмодерності. В модернізмі питання присутності ретельно займався Мартін Гайдегер, а в постмодернізмі – Жак Дерріда. Але і Мартін Гайдегер і Жак Дерріда «досліджували метафізичне коріння присутності з метою перебудувати весь фундамент західної думки» (Гансен, 2003, с. 337). Але тут не можна не враховувати того, що присутність може виступати як певний стан свідомості. Зрозуміло, що «враження чийсь присутності важко описати» (Джемс, 1993, с. 63). Це доволі суб'єктивне відчуття. Але воно є в складі свідомості як «почуття справжнього присутності невидимого» (Джемс, 1993, с. 61).

Якщо певний стан свідомості ми позначаємо як присутність, то все ж таки можна казати, що «полівалентність цього слова як означника присутності та темпорально-присутнього, тобто як різновиду свідомості в просторі, з одного боку, та одиниці часу – з другого» (Гансен, 2003, с. 337) має місце.

Присутність зводиться до певного стану свідомості. І тут треба помітити, що ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння теж має таку властивість-характеристику як присутність. З цього приводу всю філософію і її предмет онтологію можна звести до

певних станів свідомості. Адже «така сила уяви, яке можна назвати онтологічним» (Джемс, 1993, с. 69). Але філософія охоплює і об'єктивне. Це не тільки суб'єктивний світ. Філософія інтегрує знання про об'єктивну реальність, а не тільки про властивості високоорганізованої матерії, не тільки про властивості-характеристики ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Хоча ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння значно пронизує роздуми філософів. Так Гайдегер розглядаючи темпоральність Буття-тут (Dasein) відмічає, що «цей термін може означати «бути присутнім поруч» (Vorhandenheit)» (Гансен, 2003, с. 337). Але таке трактування фактично співпадає з характеристикою коли присутність розуміється як властивість певного людського стану. Людина може переживати стан коли «щось було біля мене, і в його присутності я найменше сумнівався, чим в існуванні людей, що складаються з плоті і крові» (Джемс, 1993, с. 61), «це «щось», здавалося, стояло впритул біля мене і було набагато більш реально, чим предмети звичайного сприйняття» (Джемс, 1993, с. 61), «в кімнаті, зовсім близько від мене, знаходиться якась істота» (Джемс, 1993, с. 62), «відчув присутність Бога» (Джемс, 1993, с. 66).

Гайдегер відзначає, що при розгляді присутності «йдеться про теоретичне споглядання об'єкта, «присутній» (Gegenwart) час і «присутність» (Anwesenheit) Буття» (Гансен, 2003, с. 337). Але тут можна бачити і суб'єктивний світ людини. А постмодерністи «ставлять під знак запитання основи метафізики».

Метафізика стає під знак запитання коли «присутність» може означати те, що Гайдегер, слідом за Аристотелем, називає пип, – або теперішній момент, – тобто це такий присутній, який завжди віддаляється, який існує лише як «більше не» минулого або «ще не» майбутнього. Таким чином, по суті, аналіз Гайдегера визнає, що в термінах метафізики ніякого темпорального присутнього не існує» (Гансен, 2003, с. 337). Тобто можна казати про природне в людині. Але тут коли мова йде про теперішнє, а відсторонюється минуле і майбутнє то це нагадує містичне, а точніше містичний стан в усій його історичній повноті на протязі всієї

історії. Акцент на теперішньому показує, що мова йде про певний стан свідомості. Тобто філософи розглядають суб'єктивний світ людини яка знаходиться в певному стані. Мова йде про ВИЩИЙ стан людини як компенсаторне осяяння, при якому не існує минулого і майбутнього, а існує теперішнє. В роздумах філософів «минуле символізує застарілість, а майбутнє передбачає «скоро», яке має реалізуватися» (Гансен, 2003, с. 337). Помічено, що «для Гайдегера такий підхід до часу не є автентичним, оскільки він не визнає власної історичності, а також визвольних та візонерських можливостей присутнього також і в значенні «теперішнього». Тут теперішнє придстає як властивість-характеристика певного стану свідомості, а точніше ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Тут і «теперішність» і «присутність» є властивостями-характеристиками конкретного, реального психічного стану людини, а точніше ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння.

Розглядаючи філософію Гайдегера Жак Дерріда помічає, що «сама філософія завжди санкціонувалася «надзвичайним правом» присутнього» (Гансен, 2003, с. 337). Але цей присутній є властивість-характеристика конкретного психічного стану людини, стану який людина називала ВИЩИМ станом свідомості як компенсаторне осяяння.

Жак Дерріда помічає, що «західна думка розуміє присутність як «значення буття взагалі» і що присутність означає присутність речей, темпоральну присутність як точку в часі, присутність як істинну сутність і присутність як свідомість в картезіанському розумінні». Але присутність – це свідомість не тільки в картезіанському розумінні, а в розумінні ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння.

Розглядаючи присутнього Гайдегера Жак Дерріда «накреслює межі онто-теології, яку він сподівається зруйнувати». Але це тільки сподівання. Бінарні опозиції такі як присутність-відсутність залишаються. Ці опозиції «лишаються незаторкнутими, бо вони потрібні для Гайдегерового аркового проекту протиставлення неавтентичного Споконвічному» (Гансен, 2003, с. 337).

Гайдегеровий модерн підходить до розуміння присутності і теперішності в

їх зв'язку як властивостей-характеристик певного стану, ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Але модернізм Гайдегера зупинився на «спогляданні Споконвічного Буття» (Гансен, 2003, с. 338).

Ідеї і упорядковані слова в системі мають значення фіксованого характеру. Ця фіксованість закорінюється в присутності авторитетного характеру. Але це не та присутність яка є властивістю-характеристикою ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Ідеї Жака Дерріда деконструюють бінарні опозиції присутності і відсутності. Але вони не кажуть про особливий ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння, стан який є конкретним психічним станом людини, станом який змінює людину. Хоча «Дерріда може дивитися на мову як на систему, структуру, що, в якомусь розумінні, витворює суб'єктів». Суб'єктів витворює і ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння. В цьому можна бачити подібність з деконструкцією Жака Дерріда. Але тут нема розгляду конкретного психічного стану як ВИЩОГО. Тут є розгляд мовлення. Тут є розгляд того положення, «що коли відбувається мовлення, мовець присутній і може прояснити, уточнити і з'ясувати значення промовлених слів» (Гансен 2003: 338). Але тут мовець присутній. При ВИЩОМУ стані свідомості як компенсаторному осяянні мовець відсутній, а присутній стан присутності-теперішності як певна властивість-характеристика ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння. Відсутність мовця – це процес зникнення всього зайвого, не головного, другорядного, упередженого. Але стан свідомості споглядального характеру, стан який фіксує все, що навколо і все що в глибинах душі, зберігається. Відсутній мовець активний, діячий, але мовець споглядальний, присутній. Присутня та частина свідомості яка фіксує існування ситуації яка навколо людини і яка в глибинах людської душі. Таке можна назвати і відсутністю. Адже «відсутність – це відкриті для розмноження – або розсіяння – неконтрольовані, полівалентні значення слова». Коли у людини присутня воля і свідомість активно вибирає то такого немає, а є таке, що «присутність мовця забезпечує

передачу правильного, не сфальсифікованого значення акту мови» (Гансен, 2003, с. 338). Тут нема того «розсіяння» яке є в ВИЩОМУ стані свідомості як компенсаторному осяянні. Про це розсіяння мова йде ще з прадавніх часів. В Упанішадах, а це Мандукья Упанішада, говориться про четвертий стан людини як «невимовний, розчинення проявленого світу, який приносить щастя, недвоїсте» (Упанішади, 2003, с. 638).

Жак Дерріда говорить про те, що людина «застосовує поняття мови як системи, щоб зосередити увагу на стиранні присутності» (Гансен, 2003, с. 338). Але присутність як властивість-характеристика Вищого стану свідомості, стану компенсаторного осяяння всерівно спонтанно проявляється в людині поза усіляких регуляторних процесів. Хоча регуляція зводиться до припинення всього зайвого, дріб'язкового, неважливого, упередженого.

Жак Дерріда вважає, що мова повторює і цитує те, що було в минулому. Але вона цитує повнорюючи і змінюючи це минуле. При цьому мова співвідносить ті чи інші значення з тою ситуацією яка є на даний момент часу. Тобто Жак Дерріда говорить про мову як про цитування та повторювання. При цьому породжуються нові варіанти того що виголошується. Такого нема при Вищому стані свідомості як компенсаторному осяянні, де припиняється все непотрібне, зайве, упереджене. Це певний стан. Він спонтанно виникаючий у людини, існує поза мовою. А от в повсякденному стані свідомості «ми не можемо перебувати поза мовою як власне присутні картезіанські суб'єкти, тому що ми завжди вже витворені мовою і знову витворюємо мову, завжди цитуємо, повторюємо й доповнюємо її. Тобто, в міру того як мова конструює суб'єктів, суб'єкти постійно змінюють і фрагментують мову». Але таке не спостерігається в моменти виникнення Вищого стану свідомості як компенсаторного осяяння. В ці моменти має прояв процес припинення. Таке припинення проходить виправляючи прояви людини в світі. Але таке припинення залишає слід. ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння змінюється на повсякденний стан свідомості в якому має прояв «диференціальна структура сліду, і цю структуру, яка усуває авторську присутність

мовця, можна виявити також у мовленні» (Гансен, 2003, с. 338).

В повсякденному житті свідомості як в надсвідомих інтуїтивних прозріннях має прояв «як доповнення і структура сліду, мова неконтрольована, позбавлена автора». Отже «структура мови виключає можливість повертатися думкою назад, до поняття первісної – або метафізичної – присутності, яка могла б гарантувати і верифікувати значення. Присутність стала концептом, який часто є предметом суперечок учених і критиків» (Гансен, 2003, с. 338). Але присутність є і безпосередньо властивістю-характеристикою ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння.

Постмодернізм так чи інакше торкається алтерності і іншості як властивостей-характеристик певного стану людської психіки. Це торкання відноситься і до онтології, де об'єктивність зводиться до суб'єктивності. Розглянемо цей аспект.

Коли людина перебуває в присутності, то дискурс обмежений. Людина каже два-три слова, як воно є. Тут людина самодостатня, і особливо немає ніяких роздумів. Це апофатичний дискурс. Він виникає, коли людина – в стані Іншого.

«Якщо не говорити ні про що і не вимовляти нічого у рамках апофатичного дискурса» (Деррида, 2001, с. 277), то ми особливо нічого і не дізнаємося про той стан, в якому знаходиться людина. Та коли у людини знижується рівень стану Іншого, то вона розповідає і пише про цей стан більше. Тоді вже поширюється «дискурс як такий – чи у формі спілкування, молитви, хвали або святкування. Навіть найбільш заперечливий дискурс, той, що перебуває за межами усілякого нігілізму і негативної діалектики, завжди зберігає в собі слід іншого» (Деррида, 2001, с. 278). І цей інший – не обов'язково інша людина. Цей інший може бути в самій людині як стан Іншого, предметом чого і є ця робота.

Стан Іншого присутній у всілякому містицизмі, у всілякому апофатизмі: християнському, брахманістському, буддистському, даоському. Стан Іншого може бути присутнім в людині чисто спонтанно і поза містицизмом, коли людина не торкається ніякого містицизму. І тому гетерологічний постмодерністський постулат Жака Дерріда

про «апофатичний дискурс і повинен зачинатися молитвою, яка визнає, описує і підтверджує своє призначення: досягти Іншого» (Деррида, 2001, с. 279) є постулат необов'язковий. Тут Інший з великої літери, тобто стан Іншого.

Стан Іншого може виникнути поза всяких молитов. І може бути зафіксованим усілякою культурою: європейською, арабською, індійською, китайською. Але також може бути зафіксованим без яких-небудь традицій. «Навіть якщо християнська негативна теологія і зобов'язана багато чим платонівській і неоплатонівській діалектиці» (Деррида, 2001, с. 280), то ця зобов'язаність необов'язкова. Так існує брахманська негативна теологія, буддистська. Існує даоська негативна теологія, виникнення якої не пов'язане з платонівською і неоплатонівською діалектикою. Стан Іншого, відбитий і відображений у всіх цих культурах, може виникнути у людини, яка не має зв'язку з усіма цими культурами. І ця людина на основі свого досвіду може започаткувати власний напрямок культури, не пов'язаний ні з християнством, ні з брахманізмом, ні з буддизмом, ні з даосизмом, адже стан Іншого є в природі людини. І людина, переживши цей стан, може розвивати власний напрямок культури, може розвивати напрямок, зовсім не пов'язаний з релігією і апофатичним містицизмом. Хоча культура, за традицією, багато чого передає з приводу стану Іншого.

Жак Дерріда помічає, що «важко читати Гегеля, не беручи до уваги апофатичну традицію, яка була аж ніяк не чужою йому, принаймні, через переосмислення праць Бруно і, отже, Миколи Кузанського, Майстера Екгарта» (Деррида, 2001, с. 280). Але гетерологією постмодернізма помічено, що традиції, навіть ті, що не пов'язані одна з одною, все одно кажуть про присутність певної порожнечі, кажуть про внутрішню порожнечу. І це враження від стану Іншого, при якому зникають думки і царюють порожність і тиша. Цю порожність і тишу можемо побачити як в апофатизмі Китаю, так і в апофатизмі Греції. Тут Лао Цзи і даосизм такий самий, як Платон і неоплатонізм. Тут у своїй основі медитативні техніки подібні одна одній. Тут діалектика приходить «як до мислення про іншого» (Деррида, 2001, с. 284). Мається на увазі стан Іншого.

Діалектика приходиться не як абсолютна небуттевість, не як протилежність Буттю, а приходиться як мислення про іншого. Тут немає негативної дискурсивності як абсолютного, бо є конкретний стан Іншого, про який мовиться, який відображається в тій чи іншій формі. Тому в дискурсі «не те і не це» також розуміється як «і те, і це». Тобто діалектика тлумачить про те що не є Буттям, але в той же час не є і ніщо. В діалектиці ми постійно зустрічаємо роздуми «не те і не це» яке одночасно є «і те, і це».

Заслугою постмодернізму є те, що відкриті два шляхи вирішення проблем. Ці шляхи радикальні: «неоантропоморфне і неотеологічне» (Деррида, 2001, с. 287). Тобто в розумінні стану Іншого ми можемо віднести вирішення проблеми до сфери антропології, де мовиться про стан Іншого як про певний стан, який є в природі людини і який компенсує недоліки цієї людини. Інший шлях – це теологія як роздуми про щось надприродне. І це все – мова про стан Іншого, тому що існують такі натяки як «нічого не трапляється через неї, завдяки їй, дорівнює – як нічого не трапляється і по відношенню до неї самої» (Деррида, 2001, с. 287). Тобто мова йде про стан людини поза всіляких форм, поза всілякої визначеності. Але тут все таки присутня байдужість і безтурботність. Це Хора. «Хора не є щось позитивне, рівно, як і негативне. Вона – безтурботність» (Деррида, 2001, с. 288). Тобто вона є стан Іншого.

Теологія буває різна. І символічна, і містична. Бог розуміється теж по-різному. І у формі, і поза формою. Але йде відкидання певних уявлень. «Відкидання всяких норм і звичних уявлень і перехід у «безґрунтовне» існування, існування з «ніщо» – це, можливо, єдина можливість «трансцендуючої» свідомості опинитися за межами досвідного знання в її прагненні з'єднатися з Богом або Абсолютом» (Висоцька, 2012, с. 66).

Бога розуміють по-різному. Але щоб доторкнутися до нього, щоб до нього здійснитися, треба мати незасмічений і незатьмарений розум. Про таке єднання з Божественним каже постмодернізм гетерології, досліджуючи твори Діонісія Ареопагіта, твори Майстера Екгарта, Августина Блаженного. Постмодернізм помічає, що в цих творах Бог мудрий поза

мудрістю, добрий поза добротою, могутній поза могутністю. Але розпізнати це можна «божественним іншим» (Деррида, 2001, с. 295). Божественний інший – це стан Іншого. Мова врешті решт йде про стан людини. Жак Деррида каже про «досягнення того стану оголеності, при якому маємо відсутність всіх і всіляких покровів» (Деррида, 2001, с. 295).

Досліджуючи містичні твори з приводу Божественного гетерології і філософії-постмодерністи концентрують увагу на порадах Майстера Екгарта про те, що людина повинна в кінці заспокоїтись і замовкнути, дотримуватися мовчання. Майстер Екгарт каже: «Зберігай мовчання» (Деррида, 2001, с. 303). І це задля того, щоб відчутти це Вище, Божественне, стан Іншого. Хоча вираз «свідомо мовчати» можна розуміти як вправу, як певне тренування для отримання певного стану свідомості, що не є спонтанним процесом виникнення стану Іншого.

З приводу містичності метафізики філософії-постмодерністи розглядають твори своїх попередників, філософів модерністського періоду філософії. Так, наприклад, Жак Деррида досліджує твори Мартіна Гайдеггера, його метафізику буття. І тут про буття можна казати як про «абсолютно іншого». Цей абсолютно інший є стан Іншого. Цей стан існує як конкретний стан людини, при якому компенсуються його слабкості. Але у філософії цей стан піднімається до рівня метафізичного розгляду. Тут «Для Dasein, таким чином, відкривається можливість запитування Буття, структура якого характеризується Гайдеггером як трансценденція» (Деррида, 2001, с. 305). А це – «рух до зовсім іншого». Рух до зовсім іншого – це рух до зовсім іншого стану. Це рух до стану Іншого як іншого стану, стану Іншого «Я».

Постмодерн через твори Деррида помічає, що Мартін Гайдеггер усуває навіть слово Буття. «Слово Буття ним перекреслюється». Тобто кінцевий результат постмодерністсько-дослідників зводиться до того, що у філософії «метафізика є онто-теологія» (Деррида, 2001, с. 311). А відчуття присутності у людини – це її стан Іншого. «Галюцинація не досягає повного розвитку: людина раптом відчуває поряд із собою чийсь «присутність», що займає певне місце в просторі, існуючи в особливий

формі» (Джемс, 1993, с. 60). І «яка різниця між писаннями теології і писаннями про Буття» (Деррида, 2001, с. 313). А ніякої. Йдеться про певний стан свідомості, при якому галюцинації зникають, зникає все дріб'язкове в психічному прояві людини. Людина відчуває свободу від всього цього. Це ВИЩИЙ стан свідомості як компенсаторне осяяння.

Адже світ змінюється; і те що людина поставила собі за головну мету може стати непотрібним. Тобто ВИЩИЙ стан

свідомості як компенсаторне осяяння – це регуляторний процес в якому «присутність» і «теперішність» є властивостями-характеристиками.

Висновок. «Теперішність» можна розглядати в контексті категорії «присутності» тому що теперішність є властивістю ВИЩОГО стану свідомості як компенсаторного осяяння, а цей стан свідомості належить до категорії «присутності».

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Висоцька, О.Є. (2012). Етика взаємодії суспільства з природою: морально-ціннісні основи екологічної культури. Дніпропетровськ: Акцент ПП.

Гансен, Джеймс. (2003). Присутність (presence). В Енциклопедія постмодернізму. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи».

Джемс, В. (1993). Многообразие религиозного опыта. Санкт-Петербург: Андреев и сыновья.

Деррида, Ж. (2001). Оставь это имя (Постскриптум) «Sauf le nom». Как избежать разговора: денегации (Comment ne pas parler). В Гурко Е. Деконструкция: тексты и интерпретация. Деррида Ж. Оставь это имя (Постскриптум), Как избежать разговора: денегации. Минск: Экономпресс.

Колодний, А. (2020). Феномен релігійнознавства. Монографія. Київ: Інтерсервіс.

Упанишады. (2003). Москва: Вост. лит.

REFERENCES

Vysotska, OE (2012). Ethics of interaction of society with nature: moral and value bases of ecological culture. Dnepropetrovsk: Accent of PE.

Hansen, James. (2003). Presence. The Encyclopedia of Postmodernism. Kyiv: Solomiya Pavlychko Publishing House "Fundamentals".

James, W. (1993). Diversity of religious experience. St. Petersburg: Andreev and sons.

Derrida, J. (2001). Leave this name (Postscript) "Sauf le nom". How to avoid talking: money (Comment ne pas parler). In Gurko E. Deconstruction: texts and interpretation. Derrida J. Leave this name (Postscript), How to avoid conversation: denunciation. Minsk: Econopress.

Kolodny, A. (2020). The phenomenon of religious studies. Monograph. Kyiv: Interservice.

Upanishads. (2003). Moscow: East. lit.

Murashkin Mykhailo

Dr. Sc., Full Prof, <https://orcid.org/0000-0001-7656-664X>, michailmurashkin@gmail.com

Стаття надійшла / Article arrived: 11.05.21

Схвалено до друку / Accepted: 29.06.21